

Til hovedstyret i Det Norske Baptistsamfunn

"Utredning av menighetenes selvstendighet i forhold til lojalitet mot fellesskapet".

Med utgangspunkt i HS Sak 3/05 vedtok hovedstyret å nedsette et utvalg til
"Utredning av menighetenes selvstendighet i forhold til lojalitet mot fellesskapet".

Utvalgets medlemmer skulle ha teologisk, historisk og juridisk kompetanse, og har bestått av Jan Arnth Larsen, Peder A. Eidberg og Arne Petter Andreassen. Sistnevnte har ledet utvalgets møter. Utvalgsmedlemmene ble tilskrevet av generalsekretæren i brev av 23.01.05, og har siden hatt 6 møter; 07.02, 28.02, 18.04, 06.06 og 29.08.05, alle på Stabekk. Grunnet sykdom hos ett utvalgsmedlem har sluttrapporten blitt til ved kommunikasjon pr. telefon og e-post.

Utvalget har kalt seg selv "relasjonsutvalget".

1. Innledning

De to sentrale begreper som stilles opp mot hverandre i mandatet - selvstendighet og lojalitet -, skulle først og fremst drøftes på et prinsipielt grunnlag, men utredningen ville bli benyttet som en del av bakgrunnen for hovedstyret sin innstilling til Landsmøtet 2006 vedr. Oslo 3. Baptistmenighets forhold til DNB.

Utvalget mener at kjernespørsmål her vil være:

"Hva vil det si å være medlems-menighet av DNB, sett i forhold til gjeldende vedtekter og bakgrunnen for disse?", og "Hva er det i det bibelske og historiske materiale som man forventer at nye menigheter skal gi sin tilslutning til?"

Utvalget har lagt til grunn stoff fra

- Aktuelle vedtektsbestemmelser, herunder om den historiske bakgrunn for enkelte bestemmelser (nedenfor under pkt. 2)
- Historisk materiale (se pkt. 3)
- Bibelsk materiale, herunder noen betraktninger fra urmenighetens og den tidlige kirkes historie (pkt. 4)
- Sluttord, der en vil antyde noen betraktninger som utvalget har gjort seg under sitt arbeid med spørsmålet (pkt. 5)

2. Aktuelle vedtektsbestemmelser med utfyllende kommentarer

Nedenfor er det foretatt en gjennomgang av aktuelle bestemmelser i gjeldende vedtekter for DNB som antas å ha særlig betydning for spørsmålet om tilknytningsforhold mellom baptistsamfunnet og de enkelte menigheter. Det er videre knyttet noen kommentarer til disse, der vi har søkt å finne fortolkningsgrunnlag til bestemmelsene i andre kjente baptisthistoriske dokumenter.

Fra de utvalgte vedtektsbestemmelser er setninger / deler av setninger med særlig betydning for vårt spørsmål uthevet særskilt. Vedtektene er vedlagt i sin helhet.

§ 2. Formål

Det Norske Baptistsamfunn er et kristent trossamfunn som *med Bibelen som rettesnor for tro, liv og lære bekjenner seg til baptistisk tro og ordning. Det er en fri sammenslutning av selvstendige menigheter med samme bekjennelse som samarbeider om felles misjonsoppgaver i Norge og i andre land, og som opprettholder formelt medlemskap i Det Norske Baptistsamfunn.* Det har til oppgave å fremme disse menigheters arbeid og lede deres fellestiltak for Guds rikes utbredelse.

Kommentar:

a) Hva betyr det at DNB har "Bibelen som rettesnor for tro, liv og lære"?

- jf. erklæring om dette vedtatt på Landsmøtet i Trondheim i 1963:
" Baptistene tror at bibelen er Guds åpenbarte ord, og de holder den for å være den normerende rettesnor for tro, lære og liv" (fra kap. I, pkt 1)
- jf. uttalelse fra Predikantkonferansen i Langesund i 1966:
" Vi tror at Bibelen er Guds inspirerte ord, gitt oss som et historisk dokument. Det er summen av Guds åpenbaring, forkynner en guddommelig skapelse, gir oss loven og det profetiske ord og fører oss fram til Jesus Kristus og den apostoliske tidsalder." (pkt.1), og
" Vi tror at gudsåpenbaringens sentrum er Jesus Kristus. I ham finner Skriften sin høyeste autoritet og prøvesten" (pkt. 2).

b) Hva er "baptistisk tro og ordning"??

- Hva baptistene tror, er det sagt litt om ovenfor under a). Om "ordning" se fra nevnte erklæring (LM i Trondheim 1963) fra kap. II, under pkt. 1 om Kirkeforfatning:
"Baptistene har en kongregasjonal kirkeforfatning med lokal-menighetens selvstyre."
- Til nærmere fortolkning av 2. setningen i vedtektenes § 2 (Det er en fri sammenslutning av selvstendige menigheter med samme bekjennelse som samarbeider om felles misjonsoppgaver i Norge og i andre land) kan vi kanskje trekke fram fra 2. pkt. i nevnte erklæring:

"Det norske Baptistsamfunn er samarbeidsorganet for alle menighetene i landet. Menighetene står nemlig i et frivillig, men intimt samarbeid når det gjelder oppgaver av felles interesse og slike som ville overskride en enkelt menighets evne. Det gjelder evangelisering, skolearbeid, barne- og ungdomsarbeid, sosiale oppgaver, ytre misjon."

Det er altså to ting som binder fellesskapet sammen; - bekjennelsen og fellesarbeidet. Fellesarbeidet er nevnt særskilt ovenfor. Om bekjennelsen kan vi kanskje vise til

"trosbekjennelse" utarbeidet av EBF i 1992- 93 ("EBF-dokumentet") som er antatt av DNB som "verdigrunnlag" (ikke "trosbekjennelse"..), se vedlegg.

§ 4. Rettslig status

a. Det Norske Baptistsamfunn er *en egen juridisk person*. Det samme gjelder *de enkelte menigheter*, og arbeidsgrener innenfor samfunnet som ved egne vedtekter er gitt slik status.

Kommentar: At de enkelte menigheter er "En egen juridisk person" gir en viss pekepinn for vårt spørsmål, men bestemmelsen – og realiteten - går særlig på forholdet til "tredje person" vedr. økonomi og forpliktelser av materiell art.

§ 5. Medlemskap

a. En menighet av *baptistisk tro og ordening* kan etter søknad bli medlem i Det Norske Baptistsamfunn ved vedtak på Landsmøtet. *Til grunn for slikt vedtak skal ligge søknad om medlemskap.* Hovedstyret skal innhente synspunkter vedrørende søknaden fra distriktets menigheter. Vedtak om medlemskap krever 2/3 flertall.

Kommentar: Her støter vi igjen på uttrykket "baptistisk tro og ordening". Dessuten møter vi kravet om søknad som grunnlag for LM vedtak om medlemskap. Hvilke krav stilles til en slik søknad?

b. De enkelte medlemsmenigheter er *forpliktet til lojalt å støtte Det Norske Baptistsamfunns arbeid, uten å være juridisk eller formelt bundet av de enkelte vedtak som fattes av Baptistsamfunnet.*

Kommentar: Her ligger en vedtektsbestemt forpliktelse. Forpliktelsen er knyttet til å støtte DNBS arbeid.

Har det betydning for vårt spørsmål at man verken er "juridisk eller formelt bundet av de enkelte vedtak som fattes av Baptistsamfunnet?" Dette kan synes som en motsigelse; forpliktelsen er knyttet til å støtte DNBS arbeid lojalt, men uten å være bundet av de enkelte vedtak, i hvert fall ikke juridisk eller formelt, - men kanskje underforstått "moralsk"?. Hvordan skal dette i tilfelle utøves i praksis?

Denne vedtektsbestemmelsen er ikke uproblematisk. Det synes som en har vegret seg for å legge økonomiske forpliktelser på de enkelte menigheter som følge av LM vedtak, mens derimot de vedtatte prinsipielle sider ved arbeidet skal etterfølges. Gjelder dette i så fall bare DNBS "arbeid", eller har det betydning for tros- og lærespørsmål?

c. *Dersom en menighets lære, liv eller lojalitetsforhold til Det Norske Baptistsamfunn er slik at spørsmålet om dens fortsatte tilhørighet til Baptistsamfunnet blir aktuelt, kan den skilles ut fra samfunnet ved vedtak på Landsmøtet. Slikt vedtak krever 2/3 flertall av de stemmeberettigede. Vedkommende menighets egne representanter har ikke stemmerett ved slik votering.*

Kommentar:

Ved denne bestemmelse kommer vel egentlig vårt spørsmål om innbyrdes lojalitet på spissen:

Hva betyr det at en menighets "lære, liv eller lojalitetsforhold til Det Norske Baptistsamfunn" er slik at spørsmålet om dens fortsatte tilhørighet til Baptistsamfunnet blir aktuelt"?

Kanskje kan en her trekke inn Odd Arne Joøs betraktninger i Baptist 2/2001, der han sier:

"Vi må praktisere enkelttroendes fundamentale rett og frihet til å uttrykke sin tro innenfor fellesskapet – men på en slik måte at det skjer under hensyn til andre individers rettigheter og tilsvarende frihet – ellers blir det undergravingsvirksomhet som ikke er bra. Altså en viss selvdisciplin og begrensning". Og videre " Vi må kunne argumentere forståelig med hverandre og være villig til åpent å rettferdiggjøre standpunkter og valg, altså en viss felles forståelseshorisont og felles spilleregler."

eller Peder Eidbergs utsagn i "Den lokale baptistmenighet – baptistsamfunnet. En sameksistens til besvær?":

"Spredning i teologisk forståelse og fravær av en forpliktende trosbekjennelse gjør det nærmest umulig for Baptistsamfunnet å tale på alle medlemmenes og menighetenes vegne med én stemme på enkelte spesifikke områder".

Ut i fra denne gjennomgang av deler av DNBs gjeldende vedtekter, kan det synes som det å prøve en menighets *lære, liv eller lojalitetsforhold* i forhold til medlemskap i baptist-samfunnet, kan by på en del utfordringer:

- Menighetens lære skal måles mot hvilke kriterier?
- Menighetens liv skal bedømmes ut i fra hvilke modeller / idealer?
- Menighetens lojalitetsforhold til DNB skal prøves mot hvilke (absolutte?) krav som foreligger?

Samtidig skal denne prøvningen skje på en bakgrunn av de anerkjente prinsipper om menighetenes selvstendighet, men som i noen grad begrenses? av visse forpliktelser innenfor den frivillige tilknytningen til kirkesamfunnet med det formål å løse fellesoppgaver.

Dersom det skulle være slik at

"Spredning i teologisk forståelse og fravær av en forpliktende trosbekjennelse gjør det nærmest umulig for Baptistsamfunnet å tale på alle medlemmenes og menighetenes vegne med én stemme på enkelte spesifikke områder", jf. ovenfor, så synes det desto vanskeligere å finne grunnlag i vedtektsbestemmelsene for utelukkelse av en menighet som er tatt inn i fellesskapet. Vedtektene gir en mulighet og en fremgangsmåte for dette, *men selve grunnlaget i det enkelte tilfelle må finnes i en fortolkning av menighetens liv og lære målt mot nærmere definerte standarder for slik liv og lære.*

Om den historiske bakgrunn for § 5c, som i 1979 for første gang i Baptistsamfunnets da hundreårige historie kom inn som en eksklusjons-passus, vises til nedenstående "notat til møte i relasjonsutvalget 29.08.05" av Peder A. Eidberg om utvikling av vedtektsbestemmelser over tid som særlig omhandler fellesskapets myndighet over den lokale menighet.

Vi vil likevel her foregripe litt av dette ved å vise til at – som det vil fremgå - endringer i statuttene / vedtektene har hatt sitt utgangspunkt i helt konkrete situasjoner / saker, dels for å beskytte DNB, dels menigheten. Statuttene har altså ikke oppstått i et vakuum eller på et rent ideelt grunnlag.

"Notat til møte i relasjonsutvalget 29. 08. 2005

Oppgaven er å undersøke når vi først finner formuleringer som går på fellesskapets myndighet over den lokale menighet.

Jeg har valgt å undersøke vedtekter/statutter/lover der slike formuleringer naturlig ville høre hjemme. Det har ikke vært mulig å undersøke protokoller til distriktsstyrer, misjonsstyre/hovedstyre og årskonferansene for å avdekke eventuell behandling av og vedtak vedrørende menigheter, der disse instanser har utøvd myndighet. Jeg kjenner til enkelte tilfeller, som vel har vært basert på en tolkning av gjeldende vedtekter.

Den første sammenslutning av menigheter i Norge, var "De Søndenfjeldske Baptistmenigheders Districtsforening, stiftet i 1872. I statuttene (fra 1874) finnes ingen spesifikk baptistisk basisparagraf:

§ 1: "Foreningen bestaar af Menigheder, der ere grundede paa og vandre efter Guds Ord."

§ 2: "Enhver saadan Menighed har Adgang til Optagelse i Foreningen."

Det finnes ingen eksklusjonsklausul, men i paragraf 4 heter det:

§ 4: "Opkommer der i nogen af Foreningens Menigheder Strid, Vildfarelse eller lignende, som Menigheden ei selv kan faa ordnet, bør den henvende sig til styrelsen om Hjælp."

Vi merker oss at foreningen selv ikke bemyndiges til på eget initiativ å gripe inn i den enkelte menighet.

En viss form for myndighet utøvde likevel denne forening overfor en menighet da Bergen Baptistmenighet i 1875 søkte om medlemskap. Menigheten praktiserte åpen kommunion, og man henstilte til menigheten å endre sin praksis før man tok avgjørelsen om medlemskap i distriktsforeningen. Det finnes ingen dokumentasjon for at Bergen menighet kom tilbake med en søknad eller noen gang ble medlem. Litt spesielt er det at pastoren i Bergen, Gotfred Hübert samtidig var en sentral aktør og nøt stor tillit i distriktsforeningen!¹

Tromsø distrikts- og missionsforening

har i sine statutter fra 1885 en passus i § 3 om at "Foreningens opgave er at fremme enighed og fortrolighed blant menighederene..."

I § 8 møter vi for første gang en slags eksklusjonsklausul: "Opkommer der i nogen Menighed Splid, Strid eller Vildfarelse, kan den henvende sig til Foreningens Bestyrelse om hjælp. Er Tilstanden af den beskaffenhed at den ikke lar sig ordne, kan hele Menigheden blive Udstødt af Foreningen ved førstkommende Aarsmøde." Noen prosedyre for eksklusjon foreskrives ikke. Søknadsprosedyrene (§ 2) er noe mer utførlige enn i sønnenfjellske distrikt.²

De Norske Baptisters Union - 1879

Statuttene for Unionen var blitt utarbeidet i nært samarbeid med Baptist Missionary Society i London, og bærer preg av det, ikke minst hva angår prosedyrespørsmål.

§ 2 om medlemskap har en passus om dåpen, som skal skje ved "Neddypelse" og i den treenige Guds navn. Det dreier seg altså om menigheter som er trinitariske (unitarene var på fremmarsj både i England og Norge på denne tiden) og som lærer og praktiserer dåp på bekjennelse av tro for sine medlemmer.

¹ For detaljer se P.A. Eidberg, *Det folk som kalles baptister* (2003), s. 151-155.

² Detaljer finnes hos Eidberg 2003, s. 155-159.

Det interessante ved disse statuttene er at relasjonen mellom Unionen og menighetene er negativt formulert og, sett fra et fellesskapssynpunkt, svak. Det heter i § 8:

"Unionen maa ikke paa nogen Maade blande sig i de enkelte Menigheders Pligter og Rettigheder til selv at vælge og understøtte sine Forstandere: hver Menighed er alene underordnet Kristus som sit Hoved."

Mulige forklaringer til denne formuleringen:

- 1) Frykt i menighetene for at Unionen skulle bli et overstyre over menighetene. Er par menigheter ble ikke med i 1879 av denne grunn.
- 2) Påvirkning fra England, hvor man helt fra 1600-tallet hadde opprettholdt en skjør balanse mellom lokalmenigheter og strukturer over disse, og hvor det kunne forekomme relativt store sprik mellom menighetene både i lære og praksis, uten at det nødvendigvis fikk konsekvenser for relasjonen til associations og The Union (etter 1813).

Vi kan også merke oss at i § 8, første ledd gjelder Unionens ikke-innblanding rent konkret kall og understøttelse av predikanter, mens det i annet ledd slås fast mer prinsipielt at menighetene er suverene og bare underordnet Kristus. Det finnes ingen eksklusjonsparagraf, slik vi senere ser i Tromsø distrikt i 1885, og ingen anvisninger for hvordan Unionen kan og skal opptre ved problemer i menighetene.³

Når det gjelder disse tidlige statuttene, og for øvrig de senere også, skal det sies at fellesskapet (distrikter og kirkesamfunn) gjennom kriteriene og søknadsprosedyrene for medlemskap etablerte en viss myndighet i den forstand at søknader kunne avslås om kriteriene ikke ble møtt. Men myndigheten begrenset seg til et nei til å bli medlemmer, og gikk ikke på korrigerende tiltak i eller overfor den enkelte menighet.

Konferanseforhandlingene.

Når vi forfølger vårt tema videre, vil konferanseforhandlingene være den viktigste kilde, idet det der er nedfelt beslutninger tatt i årskonferansene om statutter/vedtekter, og som derved har en formell status og blir retningsgivende for arbeidet.

Årskonferansen i Trondhjem 1916

Reviderte statutter for DNB ble vedtatt. Det nye dreier seg f.o.f. om de ulike styrers/komiteers status og oppgaver (§§ 5-10).

Det finnes ingen eksplisitt formulering av bibelsyn, dogmatisk posisjon eller etiske anvisninger, heller ikke som premiss for menigheters medlemskap. Eneste kriterium som er kommet til, er at menighetene før de innvilges medlemskap i DNB, må være "optat i en av baptistenes distriktsforeninger."

Det er heller ingen eksklusjonsparagraf eller formulering som kunne/skulle gi formelt og reelt grunnlag for en eksklusjon.

(Konf.forh. 1916, s. 28-30)

Årskonferansen i Skien 1927

I Konferanseforhandlingene s. 60-62 er statuttene fra 1916 tatt inn uten noen endringer. Det var heller ingen drøftelser av dem i forhandlingene.

³ For detaljer og drøftelse, se Eidberg 2003, s. 167-176.

Årskonferansen i Stavanger 1937

Dette året var statuttene til behandling, og noen få endringer ble gjort. Det dreide seg imidlertid om språklige justeringer og klargjørende tilføyelser, men ingen innholdsmessige endringer som berører vårt tema her.

(Konf.forh. 1937, s. 51-53)

Årskonferansen i Trondheim 1938

Nye statutter ble vedtatt, med en del endringer av interesse:

§ 3a lyder: "Samfundet består av menigheter som er optatt i en av baptistenes distriktsforeninger, og hvis medlemskap godkjennes av samfundets landsmøte."

Siste ledd er nytt, og slår fast en selvfølgelighet. Likevel er det verdt å merke seg at man velger å la DNB's aktive rolle komme til uttrykk.

§6d lyder fra før: "Menigheter og predikanter som har alvorlige vanskeligheter, bør straks henvende sig til misjonsstyret, som da skal gripe inn og komme saken til hjelp." Og så kommer en tilføyelse: "*Hvis menighet eller predikant forsømmer dette, bør misjonsstyret allikevel gripe inn for å redde arbeidet.*" Dette må vel oppfattes som et uttrykk for at man aksepterte at DNB kunne utøve myndighet over og i den lokale menighet, selv om det står "bør", og ikke "skal".

Til tross for denne formelle oppgradering av Samfunnets rolle, som bl.a. kan skyldes problemene i Trondheim Baptistmenighet midt på 1930-tallet, som misjonsstyret måtte bidra til å løse, finner vi ikke en eksklusjonspassus.

(Konf.forh. 1938, s. 15 og 51)

Årskonferansen i Oslo 1948

Konferanseforhandlingene 1948, s. 80-82 har med "Lover" for DNB. Det opplyses innledningsvis at de har vært revidert i 1945, 1946 og 1948.

Vedrørende de paragrafer som omhandler de spørsmål vi her drøfter, er der ingen forandringer i forhold til formuleringene i 1938.

Årskonferansen i Drammen 1974

Etter at flere vedtektsutvalg var blitt oppnevnt fra begynnelsen av 1960-årene, men uten å ha vært i stand til å legge frem et forslag, kom misjonsstyret til årskonferansen med et komplett forslag med en god del nytt. Saken var nok ikke tilstrekkelig forberedt overfor menighetene og forslaget førte til en lang debatt, som endte med at misjonsstyret trakk hele forslaget tilbake.

Utover i resten av 1970-årene verserte saken i alle landsmøter, men ble stadig utsatt.

Årskonferansen i Trondheim 1979

Det forelå et nytt forslag fra misjonsstyret. Det inneholdt mye nytt sammenlignet med de gjeldende vedtekter, og noe av det nye var tatt med fra 1974-forslaget. Forslaget hadde gjennom vinteren vært til høring i menighetene. Etter en lang og grundig behandling ble det enstemmig vedtatt med visse endringer.⁴

Flere paragrafer behandler forholdet mellom lokalmenighet og kirkesamfunn:

⁴ Se *Årbok 1979*, s. 25-30 og 47-52.

§ 2 Formål: "Det Norske Baptistsamfunn er et kristent trossamfunn som med Bibelen som rettesnor for tro, liv og lære bekjenner seg til baptistisk tro og ordning. Det er en fri sammenslutning av selvstendige menigheter med samme bekjennelse som samarbeider om felles misjonsoppgaver i Norge og i andre land, og som opprettholder formelt medlemskap i

Det Norske Baptistsamfunn. Det har til oppgave å fremme disse menigheters arbeid og lede deres fellestiltak for Guds rikes utbredelse."

§ 4 Rettslig status: "a. Det Norske Baptistsamfunn er en egen juridisk person. Det samme er de enkelte menigheter, og arbeidsgrener innenfor samfunnet som ved egne vedtekter er gitt slik status."

§ 5 Medlemskap:

"a. En menighet av baptistisk tro og ordning kan bli medlem i Det Norske Baptistsamfunn ved vedtak på Landsmøtet. Til grunn for slikt vedtak skal ligge søknad om medlemskap med innstilling fra distriktsstyret i det distrikt som menigheten geografisk hører inn under. Vedtak om medlemskap krever 2/3 flertall.

b. De enkelte medlemsmenigheter er forpliktet til lojalt å støtte Det Norske Baptistsamfunns arbeid, uten å være juridisk eller formelt bundet av de enkelte vedtak som fattes av Baptistsamfunnet.

c. Dersom en menighets lære, liv eller lojalitetsforhold til Det Norske Baptistsamfunn er slik at spørsmålet om dens fortsatte tilhørighet til Baptistsamfunnet blir aktuelt, kan den skilles ut fra samfunnet ved vedtak på Landsmøtet. Slikt vedtak krever 2/3 flertall av de stemmeberettigede. Vedkommende menighets egne representanter har ikke stemmerett ved slik votering.

d. Menigheter som går ut eller skilles ut av Det Norske Baptistsamfunn, har ingen lodd eller del i samfunnets eiendeler, og kan ikke gjøre krav gjeldende av noen art."

I § 7c om hovedstyret er 1938-vedtekteenes formulering om forholdet mellom hovedstyret og menigheter og/eller predikanter i vanskeligheter beholdt i sak.

Oppsummering

Viktigst i det ovenstående fra 1979 er § 5. Vi merker oss at det i høringen ikke kom noen merknader til 5c og 5d, og at disse punkter ble enstemmig vedtatt.

Dermed var det i Baptistsamfunnets vedtekter for første gang i dets (nøyaktig) hundreårige historie vedtatt en eksklusjonspassus.

Samtidig ble i § 4a og § 5b menighetenes juridiske og formelle selvstendighet og ubundethet av vedtak fattet av DNB slått fast.

Hvordan kan de nye formuleringene og de vedtak som ble fattet i 1979 forklares? La meg nevne 2-3 momenter:

1. Gjennom flere år var en jurist med i vedtektskomiteenes arbeid.
2. I 1973 kom det økonomiske sammenbrudd i NLS, som påførte menighetene og DNB store økonomiske belastninger, og som viste betydningen av å operere med flere juridiske personer, som ikke heftet for hverandres disposisjoner. NLS-saken satte virkelig en støkk i både samfunnet, menighetene og arbeidsgrenene. Dette avspeiles i de nye vedtektene.
3. Etter mange år uten splittelsestendenser og alvorlige lojalitetsbrudd stod DNB overfor alvorlige problemer under oppseiling i Oppdal Baptistmenighet. Det var i 1979 viktig å få på plass formuleringer som kunne bidra til å håndtere krisen i Oppdal på en for baptistene der og kirkesamfunnet best mulig måte. Da konflikten eskalerte i de følgende år, ble § 5c et formelt grunnlag for det vedtak som ble fattet ved årskonferansen i Sandnes i 1985.

Spørsmål av etisk, dogmatisk, økumenisk og praktisk-kirkelig karakter som vi de siste 10-12 år har prøvd å komme til rette med, var overhode ikke innenfor horisonten, hverken i menighetene eller Baptistsamfunnets ledelse.

Fra 1979 til 2005 har vedtektene flere ganger vært endret, men de paragrafer som i videste forstand berører vårt tema i utvalget, er bare ubetydelig endret. Disse endringene fremgår av gjeldende dokumenter/årbøker, og behøver ikke drøftes her.⁵

Ut i fra de dokumentene det er vist til ved denne gjennomgang av vedtektene og den historiske bakgrunn for enkelte av bestemmelsene, vil utvalget tro at det skal mye til for at en menighet stiller seg i en slik situasjon at § 5 pkt. c kan benyttes. Den som vil påberope seg en slik bestemmelse, bør da ha et klart grunnlag som kan dokumenteres ut i fra en bestemt forståelse av hva menigheten står for av lære, liv eller lojalitetsforhold til DNB, og hvilken forståelse / dokumentasjon av baptistisk tro og ordning som menigheten da har stilt seg utenfor.

3. Det historiske materiale

Utgangspunkt:

Utgangspunktet er baptistenes menighetssyn, som inkluderer både en vektlegging av den lokale menighets prinsipielle autonomi, og den innsikt at den universale kirke er en bibelsk realitet, at lokalmenigheten derfor står i en større sammenheng og er tjent med å utmynte dette faktum i samarbeid og å skape organer for dette samarbeid.

Den tidlige historie

"The associational principle" er blitt betegnelsen på tenkningen rundt samarbeid mellom menighetene og organiseringen av samarbeidet.

Den første baptistmenighet ble dannet i 1609 i Amsterdam, en engelsk flyktninge-menighet som i 1612 vendte tilbake til England. Dette var General Baptists (general atonement = forsoningen og frelsen gjelder alle, ikke bare noen på forhånd utvalgte). Allerede ca. 1620 begynte disse menighetene i Londonområdet å møtes til drøftelser uten formelt å danne en association.

Ca. 1640 dannet Particular Baptists (particular atonement = forsoningen og frelsen er begrenset til dem som gjennom Guds forutbestemmelse, predestinasjon, er utvalgt til frelse) menigheter en association i London. Denne utgav i 1644 The First London Confession of Faith, hvor i § 47 det slås fast at lokalmenigheten skal "Walk by one and the same rule, and by all means convenient to have counsel and help one of another in all needful affairs of the Church..." (Lumpkin 1969, s. 169). I PBs Second London Confession fra 1677 gjentas og utvides utsagnene om dette samarbeid mellom menighetene (Lumpkin s. 285 – 289). Også blant de engelske GB ser vi i det 17. årh. en lignende utvikling.

I Amerika skjer det noe tilsvarende fra slutten av 1600-tallet. Assosiasjons-prinsippet nedfelles i trosbekjennelser og settes ut i praksis ved organiseringen av en rekke associations. Det kommer også skriftlige refleksjoner om menighetenes selvstendighet og deres samarbeid (W.Brackney 1999, s. 29-31).

⁵ Se for eksempel *Årbok 2002/2003*, s. 158-161.

På 1800-tallet utvides rammene når utsendinger fra menigheter og associations oppretter misjonsselskaper for ytre – og hjemmemisjon som i prinsippet er nasjonale og danner utgangspunkt for nasjonale baptistsamfunn fra 1845 (SBC) og 1907 (NBC/ABC/ABCUSA) (Brackney, s. 6-9).

Norge

Pionérene i norsk baptisme hadde i sin bagasje en baptistisk ekklesiologi hentet i hovedsak fra England og USA, til en viss grad via Danmark og Sverige. Derfor var assosiasjonsprinsippet en del av deres selvforståelse som ledere.

Når det gjelder assosiasjons-gjennombruddet blant norske baptister, se P.A. Eidberg 2003, kap. 7: Fra lokalmenigheter til kirkesamfunn. Se også "Den lokale baptistmenighet – Baptistsamfunnet. En sameksistens til besvær?", Baptist 2/1999, s. 55-66.

4. Bibelsk materiale, herunder noen betraktninger fra urmenighetens og den tidlige kirkes historie.

4.1 Baptistene har alltid hevdet at måten menighet og kirkesamfunn er ordnet på, har med Bibelens anvisninger og kirkens vesen å gjøre. Det greske nytestamentenes ord for menighet / kirke er *ekklesia* (fellesskapet av dem som er kalt ut av én sammenheng og inn i en annen), og læren om menighet og kirke kalles ekklesiologi, Bibelen legger altså noen føringer både når det gjelder menighetens og kirkesamfunnets form, det vil si *organisasjon*, og innhold, det vil si *teologi* eller *eklesiologi*.

Noen punkter fra Det Nye Testamente

Karakterisk for den første kristne menighet (*ekklesia*) var at den bestod av de utvalgte (*ek kaleo*). Menigheten var en frukt av Den Hellige Ånds gjerning. Gud handlet først. Kallet til å tilhøre *ekklesia theou* (Guds menighet) gikk ut til den enkelte uansett rase og nasjon. Folkekollektivismens religionsform var forbi. I stedet vant Helligånden et nytt Guds folk ved ordets forkynnelse, omvendelse, tro og dåp. Her går det nettopp om kirkens vesen. Av Johannesevangeliet (1, 11-12) ser vi at når folketotaliteten avviste Jesus, var det den enkelte som svarte ja på hans kall, som fikk del i hans rike, hans *ekklesia*. I NT ser vi også at *ekklesia* ble brukt for å betegne både den lokale kristne forsamling og helmenigheten (den universale kirke, Matt. 16,18; Apg 9,31; og særlig Ef og Kol).

Av Apg og brevlitteraturen ser vi at menighetene ganske snart fikk en organisasjonsform og struktur, så vel som differensiering og spesialisering av tjenester og funksjoner. Et vesentlig punkt er at det var menigheten / kirken som ledet av Den Hellige Ånd utså personer til disse tjenestene.

Fra kirkens historie

Dette urkristne mønster ble dramatisk endret i det fjerde århundre. Kirken hadde allerede fått de første ansatser til det *monarkiske episkopat*, det vil si at biskopen styrte nærmest eneveldig i kraft av en spesiell status og karisme gitt ved ordinasjon og bispeviglingen. Biskopen var ikke bare tilsynsman i kirken og representant for kirken utad, han *var* kirken. Uten en biskop ingen kirke eller menighet.

Under keiser Konstantin, fra 313, ble kristendommen den favoriserte religion i det romerske imperium, med en usalig sammenblanding av kirkens og statens anliggender både økonomisk og når det gjaldt kirkens ledelse og misjon. Under keiser Teodosius i slutten av samme århundre ble så kristendommen statens offisielle religion og kirken i prinsippet en statsinstitusjon.

Både endringene i kirkens vilkår og ordninger, og en endret teologi om kirken og ikke minst dåpen, førte til at menighetene ikke lenger ble forsamlinger av personlig bekjennende troende, men bestod av folkekollektivet i et bestemt geografisk område på grunnlag av en formal rituell innlemmelse i kirken.

Baptistisk ekklesiologi

Baptismens reaksjon på den her nevnte utvikling ble en besinnelse på urmenighetens menighetssyn slik det først og fremst kom til uttrykk i NT.

Den lokale menighet består ifølge baptistisk syn ikke av en geografisk bestemt folketotalitet, men den er heller ikke en forening av likesinnede som etter eget godtykke har slått seg sammen. Vi sier nei både til folkekirken og foreningskirken. Baptistene har alltid fremholdt at overalt og alltid når den kristne kirke trer fram i historien, er den Guds kirke. Ikke desto mindre fastholder baptistene at grunnlaget for medlemskap i den lokale menighet er en bevisst og overveid akseptasjon av Kristus som Frelser og Herre. Så består da den lokale menighet av slike som ved tro, og dåp på bekjennelse av denne tro, er blitt lemmer på Kristi kropp, hans menighet.

Med baptistenes sterke betoning på den lokale menighet, har det selvsagt vært en fare for at helmenigheten, kirkesamfunnet / kirken, har kommet i bakgrunnen. Da er det viktig å legge merke til at allerede hos de første baptistene finner vi i deres trosbekjennelser og læremessige utsagn punkter både om den universale kirke og om det som er blitt kalt "assosiasjonsprinsippet", nemlig sammenslutninger av menighetene i strukturer ut over den lokale menighet og med en viss overføring av beslutnings- og utøvelsesmyndighet til fellesorganet.

I de senere år har det blant norske baptister vært en eiendommelig polær utvikling. På den ene side har man ønsket å styrke Baptistsamfunnets direkte ledelse, både administrasjon og hovedstyre, spesielt på områder som økonomi og strategisk styring. På den annen side har man akseptert og ikke søkt å korrigere den større grad av uavhengighet og fristilling av menighetene i forhold til Baptistsamfunnets vedtekter og vedtak så vel som historiske teologiske posisjoner, som har funnet sted. Dette siste kan sies å være en variant av den postmoderne individualistiske subjektivismen som har grepet om seg også i vårt menighetsliv, ikke minst ut ifra miljøer som er fremmede for baptistisk historie og tradisjon.

Om Det Norske Baptistsamfunn vil fortsette å være et kirkesamfunn, må de to her nevnte tendenser observeres nøye, og sammenholdes med både det nytestamentlige menighetssyn og den baptistiske tradisjon. Jo mer forståelsen av menighet og kirkesamfunn tømmes for substansiell bibelsk basert teologi, desto mer står kirkesamfunnets ledelse i fare for å bli arrangementskomité og pengeforvalter mens det menighetsgrunnlag som skal danne basis for ledelsen, spriker i alle retninger og lett blir offer for "vinden fra enhver lære" (Ef 4,14).

4.2 Så litt nærmere om forholdet menighetslojalitet i forhold til fellesarbeid i den første kristne menighet.

Spørsmålet om en menighets lojalitet mot et kirkesamfunn er fremmed for NT. Konstellasjonen menighet / kirkesamfunn finnes ikke. Det vi finner er at de hedningekristne menighetene ser til modermenigheten i Jerusalem som et forbilde, og at denne menigheten hadde en ledende rolle. Dette er mest fremtredende i spørsmål vedr. kristen moral og livsstil /andel. (Eks. forholdet til Moseloven).

Det er ingen organisatorisk binding mellom de hedningekristne menighetene, men de er knyttet sammen gjennom den felles kontakt de har med Paulus spesielt, men også de andre evangelistene. Enkelte menigheter brukes i konfliktsituasjoner som forbilder for andre.

I moralske spørsmål legger Paulus opp til en felles "standard" i menighetene, og når denne standarden brytes skal menighetene ha en strategi for håndtering av problemene. I ytterste konsekvens er det et spørsmål om utelukkelse fra menighetsfellesskapet.

Ap.gj. 15,1 ff.: Nidkjære medlemmer av menigheten i Jerusalem drar til Antiokia for å "lære brødrene". Tema: De skal holde Moseloven, og omskjærelse er nødvendig for å bli frelst. (Ap.gj. 15,5: De må omskjæres, og pålegges å overholde Moseloven.)

Paulus, Barnabas og noen til drar til Jerusalem for å drøfte saken med apostlene og de eldste. Etter en "heftig" diskusjon tar Peter ordet, (v.8): " Og Gud som kjenner menneskenes hjerte, viste at han godtar dem ved at de fikk Den Hellige Ånd liksom vi. Han gjorde ikke noen forskjell på oss og dem, for ved troen rensset han deres hjerter." (v.9). NB! v. 10: "Hvorfor utfordrer dere da Gud og legger på disiplenes nakke et åk som verken våre fedre eller vi har orket å bære?"

Konklusjon: (v. 29): "... holder dere borte fra hedensk offerkjøtt, fra blod, fra kjøtt av kvalte dyr og fra hor."

I 1. Kor.10, 23-33 tar Paulus opp spørsmålet om samvittighetens frihet, bl.a. i forhold til mat (offerkjøtt). Her viser han svært stor romslighet, og overlater avgjørelsen til hver enkelts samvittighet.

Konklusjon: "Men enten dere nå spiser eller drikker, eller hva dere gjør, gjør alt til Guds ære." (v.31).

Lojalitetsspørsmålet i forholdet mellom menighetene m.h.t. å hjelpe menigheten i Jerusalem økonomisk, kommer fram i 2. Kor. 8 flg.

Paulus oppfordrer den velstående menigheten i Korint til å gi i forhold til sin velstand / evne. Menigheten startet så optimistisk, - vil de fullføre like godt. (En liten pekefinger fra Paulus??). Menigheten utfordres i forhold til andre menigheter som er fattige, men likevel "... ba oss inntrengende om å få lov til å være med i fellesskapet i tjenesten for de hellige." (v.4).

(v.14): "Denne gang er det dere som har overflod og kan hjelpe dem som lider nød. En annen gang har de overflod og kan hjelpe dere, når dere lider nød."

Det fremsettes ingen krav fra Paulus' side, men han legger utvilsomt et press på menigheten.

Et eksempel på menighetstukt i forhold til moralske utglidninger i menigheten finnes i 1. Kor. 5, 1 flg.

- En kristen mann lever seksuelt med sin fars kone.
- Paulus anbefaler (krever): Menigheten samles i Jesu Kristi navn. Mannen "overgis til Satan" i den hensikt at kroppen blir ødelagt, men ånden kan bli frelst på Herrens dag.
- Paulus poengterer: Kristne skal ikke ha omgang med andre kristne som
 - lever i hor
 - er pengegriske
 - dyrker avguder
 - er en spotter
 - er en drukkenbolt
 - er en ransmann

Samtidig som den enkelte kristne gis stor samvittighetsfrihet i spørsmål om livsstil, finnes det visse normer for hvilke handlinger som er akseptable innenfor det kristne menighetsfelleskap. I det siste tilfelle kan det se ut som om menigheten har "sett gjennom fingrene" med denne mannens handlinger, mens Paulus mener de er helt uakseptable.

5. Sluttord

I tillegg til de to spørsmål formulert innledningsvis

- Hva vil det si å være medlem av DNB, og
- Hva er det i det bibelske og historiske materialet som man forventer at nye menigheter skal gi sin tilslutning til,

er utvalget av den oppfatning at

- menigheter som søker medlemskap i DNB må forholde seg til det faktum at baptistsamfunnet allerede er et kirkesamfunn som har en historie og en teologisk basis,
- DNB utfordres til å gjøre rede for konsekvensene av de valg man treffer m.h.t. bruk av det teologiske og historiske materiale i relasjon til dagens vedtekter,
- det er en forskjell mellom det pastorale ansvaret i lokalmenigheten og ansvaret menigheten har i forhold til kirkesamfunnet. En ser et behov for at den pastorale veiledning i lokalmenigheten blir styrket.

Utvalget finner det passende å avslutte med å sitere Arnold T. Øhrn fra hans forord til den offisielle rapport fra baptistenes 8. verdenskongress i Ohio, U.S.A. i juli 1950 som i den engelske versjon har bl.a. disse utsagn (Sammenhengen er forholdet mellom vedtak fattet i kongressen eller standpunkter uttalt av de enkelte talere, og BWA's medlemsamfunn):

"Baptists possess no central authority that can spare the individual from the responsibility and risk of using his private judgment. Each one of us possesses the duty and privilege under God of thinking for himself. In exercising that right he should, however, be humble enough to wish to profit from the thinking of his fellow believers."

Oversatt fritt til norsk:

"Baptister råder ikke over noen sentral autoritet som kan frita hvert enkelt individ fra det ansvar og den risiko som følger med å benytte sin egen selvstendige dømmekraft. Hver og en av oss er i besittelse av både en plikt og et privilegium til innfor Gud å tenke for seg selv. Under utøvelsen av denne rett, skulle man imidlertid være ydmyk nok til å ønske å dra nytte av sine trosfellers tankegods."

Utvalgsrapport til hovedstyret i Det norske Baptistsamfunn, "relasjonsutvalget", 1. nov. 2005

Ved oversendelsen av denne rapport er det vårt håp og bønn til Gud at vårt bidrag kan være til nytte i den fortsatte dialogen innenfor vårt kirkesamfunn der spørsmålet om lojalitet og tilknytningsforhold mellom DNB og medlemsmenigheter kommer på dagsorden.

Særlig ligger det utvalgsmedlemmene på hjertet at de vedtak som eventuelt skal fattes med utspring i denne problemstillingen, kan bli respektert og akseptert i blant oss alle i tillit til at den hellige ånd vil bruke vårt arbeid til det felles beste og til Guds rikes fremme iblant oss.

For "relasjonsutvalget" den 1. november 2005

Peder A. Eidberg /s/

Jan Arnth Larssen /s/

Arne Petter Andreassen /s/

Vedlegg:

- Gjeldende Vedtekter for Det Norske Baptistsamfunn
- "Verdigrunnlag for Det Norske Baptistsamfunn"